

ได้ผ่านการตรวจประเมินคุณภาพหนังสือเรียนอาชีวศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ประกาศลำดับที่ 408

รหัสวิชา 20202-2101

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงตามจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชาและคำอธิบายรายวิชา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
พุทธศักราช 2562 ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

การจัดซื้อ เบื้องต้น

Basic Purchasing

ณัฐศรันย์ พันธุ์ศิริ

ดร. ก่อเกียรติ วิริยะกิจพัฒนา

69.-

การจัดซื้อเบื้องต้น (Basic Purchasing)

รหัสวิชา 20202-2101

หมวดวิชาสมรรถนะวิชาชีพ กลุ่มสมรรถนะวิชาชีพเลือก

ประเภทวิชาพาณิชยกรรม สาขาวิชาการตลาด

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงศึกษาธิการ

เรียบเรียงโดย

ณัฐศรัณย์ พันธุ์ศิริ

ดร.ก้องเกียรติ จริยะกิจพัฒนา

การจัดซื้อเบื้องต้น (Basic Purchasing)

ISBN 978-616-495-205-8

จัดพิมพ์และจัดจำหน่าย โดย...

บริษัทวังอักษร จำกัด

69/3 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10600

โทรศัพท์ 0-2472-3293-5 โทรสาร 0-2891-0742 Mobile 08-8585-1521

E-mail : wangaksorn9@gmail.com Facebook : สำนักพิมพ์ วังอักษร

http://www.wangaksorn.com ID Line : wangaksorn

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2565

จำนวนที่พิมพ์ 3,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2561

โดยบริษัทวังอักษร จำกัด ห้ามนำส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ไปทำซ้ำ
ดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน ไม่ว่ารูปแบบใด ๆ นอกจากได้รับอนุญาต

เป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าจากทางบริษัทฯ เท่านั้น

ชื่อและเครื่องหมายการค้าอื่น ๆ ที่อ้างอิงในหนังสือฉบับนี้

เป็นสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของแต่ละราย

โดยบริษัทวังอักษร จำกัด มิได้อ้างความเป็นเจ้าของแต่อย่างใด

การจัดซื้อเบื้องต้น (Basic Purchasing)

รหัสวิชา 20202-2101

ท-ป-น 2-0-2

จุดประสงค์รายวิชา เพื่อให้

1. เข้าใจหลักการและกระบวนการจัดซื้อ คุณสมบัติและจรรยาบรรณผู้จัดซื้อ
2. สามารถออกแบบกระบวนการและวิธีปฏิบัติในการจัดซื้อ
3. มีเจตคติและกิจนิสัยที่ดีในการทำงานด้วยความละเอียดรอบคอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกระตือรือร้น และความประหยัด

สมรรถนะรายวิชา

1. แสดงความรู้เกี่ยวกับ หลักการ กระบวนการจัดซื้อ คุณสมบัติ และจรรยาบรรณผู้จัดซื้อ
2. ออกแบบกระบวนการและวิธีปฏิบัติในการจัดซื้อตามกระบวนการ
3. ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศการจัดซื้อตามหลักการ

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับหลักการจัดซื้อ นโยบายการจัดซื้อ บทบาทของหน่วยงานจัดซื้อ กฎระเบียบ กระบวนการและวิธีปฏิบัติในการจัดซื้อ การเจรจาต่อรอง การจัดเก็บและการควบคุมสินค้าคงคลัง คุณสมบัติและจรรยาบรรณผู้จัดซื้อ เทคโนโลยีสารสนเทศการจัดซื้อ

ตารางวิเคราะห์สมรรถนะรายวิชา

วิชาการจัดซื้อเบื้องต้น รหัสวิชา 20202-2101

ท-ป-น 2-0-2 จำนวน 2 คาบ/สัปดาห์ รวม 36 คาบ

<div style="text-align: center;"> หน่วยที่ สมรรถนะรายวิชา </div>	แสดงความรู้เกี่ยวกับหลักการ กระบวนการจัดซื้อ คุณสมบัติและ จรรยาบรรณผู้จัดซื้อ	ออกแบบกระบวนการและวิธีปฏิบัติ ในการจัดซื้อตามกระบวนการ	ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดซื้อตามหลักการ
1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดซื้อ	✓		
2. นโยบายการจัดซื้อ	✓	✓	
3. บทบาทของหน่วยงานการจัดซื้อ	✓	✓	
4. ภาวะเทียบ กระบวนการ และวิธีการปฏิบัติ ในการจัดซื้อ	✓	✓	
5. การเจรจา ต่อรอง	✓	✓	
6. การจัดเก็บและการควบคุมสินค้าคงคลัง	✓	✓	
7. คุณสมบัติและจรรยาบรรณของผู้จัดซื้อ	✓		
8. เทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดซื้อ	✓	✓	✓

	หน้า
บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดซื้อ	1
บทนำ	3
ความหมายของการจัดซื้อ (Purchasing)	4
ลักษณะหรือประเภทของการจัดซื้อ	4
ความสำคัญของการจัดซื้อ	5
วัตถุประสงค์ของการจัดซื้อ	6
การตัดสินใจในการจัดซื้อหรือผลิตเอง	6
ต้นทุนการผลิต	6
ต้นทุนการจัดซื้อ	8
หลักการจัดซื้อ	9
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	12
บทที่ 2 นโยบายการจัดซื้อ	15
บทนำ	17
ความหมายของนโยบายการจัดซื้อ (Purchasing Policy)	17
การตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายการจัดซื้อ	18
รูปแบบการจัดซื้อ (Purchasing Techniques)	19
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	24
บทที่ 3 บทบาทของหน่วยงานจัดซื้อ	27
บทนำ	29
บทบาทของการจัดซื้อ	30
อำนาจหน้าที่หน่วยงานจัดซื้อ	31
รูปแบบการจัดองค์กรของหน่วยงานจัดซื้อ	33
ตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงานจัดซื้อ	34
แหล่งคัดเลือกบุคลากรสำหรับหน่วยงานจัดซื้อ	34
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	36

บทที่ 4 กฎระเบียบ กระบวนการ และวิธีการปฏิบัติในการจัดซื้อ 39

บทนำ	41
กฎระเบียบในการจัดซื้อจัดจ้าง	41
กระบวนการและวิธีการปฏิบัติในการจัดซื้อจัดจ้างของภาคเอกชน	42
กระบวนการและวิธีการปฏิบัติในการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ	48
กระบวนการและวิธีการปฏิบัติในการจัดซื้อจัดจ้าง	50
การจัดลำดับความสำคัญในการจัดซื้อ	53
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	55

บทที่ 5 การเจรจาต่อรอง 58

บทนำ	60
ความหมายของ “การเจรจาต่อรอง” (Negotiation)	60
คุณลักษณะของนักเจรจาต่อรองที่ดี	60
ลักษณะของการเจรจาต่อรอง	61
ขั้นตอนการเจรจาต่อรอง	62
เทคนิคการเจรจาต่อรองให้ประสบความสำเร็จ	63
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	66

บทที่ 6 การจัดเก็บและการควบคุมสินค้าคงคลัง 69

บทนำ	71
ความหมายของ “การจัดเก็บ” หรือ “การจัดเก็บรักษา”	71
วัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ	71
หลักการจัดเก็บ	72
ภารกิจหลักของการจัดเก็บ	72
การควบคุมสินค้าคงคลัง	74
ปัจจัยในการกำหนดปริมาณสินค้าคงคลัง	76
ต้นทุนของสินค้าคงคลัง	79
การวางแผนความต้องการวัสดุ (Material Requirement Planning : MRP)	80
การปรับปรุงระบบสินค้าคงคลัง	83
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	85

บทที่ 7 คุณสมบัติและจรรยาบรรณของผู้จัดซื้อ 88

บทนำ	90
ความหมายของ “จริยธรรม”	92
ความหมายของ “จรรยาบรรณ”	92
จริยธรรมกับจรรยาบรรณ	93
จรรยาบรรณของผู้จัดซื้อ	93
จรรยาบรรณของผู้จัดซื้อในภาครัฐ	94
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	96

บทที่ 8 เทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดซื้อ 99

บทนำ	101
ความหมายของ “เทคโนโลยีสารสนเทศ” (information Technology : IT)	102
การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดซื้อ	102
เทคโนโลยีสารสนเทศกับขั้นตอนการจัดซื้อ	107
ระบบการจัดซื้อจัดจ้างอิเล็กทรอนิกส์ (e - Procurement)	109
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	111

บรรณานุกรม 114

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดซื้อ

แนวคิด

การจัดซื้อ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า หรือบริการ ของใช้ต่าง ๆ ตามที่กิจการต้องการ โดยมีคุณสมบัติ จำนวน ราคา เวลา แหล่งขาย และการนำส่ง ณ สถานที่ที่ถูกต้อง

ลักษณะหรือประเภทของการจัดซื้อ มีดังนี้ 1. การจัดซื้อเพื่อขายต่อ 2. การจัดซื้อเพื่อแปรสภาพ 3. การจัดซื้อเพื่อบริโภคหรือเพื่อใช้ในกิจการ

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของการจัดซื้อ (Purchasing)
2. ลักษณะหรือประเภทของการจัดซื้อ
3. ความสำคัญของการจัดซื้อ
4. วัตถุประสงค์ของการจัดซื้อ
5. การตัดสินใจในการจัดซื้อหรือผลิตเอง
6. ต้นทุนการผลิต
7. ต้นทุนการจัดซื้อ
8. หลักการจัดซื้อ

สมรรถนะประจำบท

1. สรุปความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดซื้อ
2. นำความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดซื้อไปใช้ในการประกอบอาชีพ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายความหมายของการจัดซื้อ
2. ระบุลักษณะหรือประเภทของการจัดซื้อ
3. บอกความสำคัญของการจัดซื้อ
4. สรุปวัตถุประสงค์ของการจัดซื้อ
5. อธิบายการตัดสินใจในการจัดซื้อหรือผลิตเอง
6. วางแผนนโยบายของการจัดซื้อ
7. จำแนกรูปแบบของการจัดซื้อ

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดซื้อ

บทนำ

ในอดีตนักธุรกิจมักคิดว่าความสำเร็จของธุรกิจมาจากการมียอดขายสูง ๆ ทำให้มีผลกำไรสูงตามไปด้วย จึงดำเนินกลยุทธ์การตลาดเพื่อเพิ่มยอดขายให้สูงขึ้นเป็นสำคัญ แต่ในปัจจุบันความสำเร็จของธุรกิจมาจากองค์ประกอบหลายด้าน ตั้งแต่การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตั้งราคา การจัดจำหน่าย การหาช่องทางการจำหน่ายใหม่ ๆ รวมถึงการบริหารการจัดซื้อด้วย เพื่อหาวิธีการลดต้นทุนของธุรกิจ โดยการควบคุมงานจัดซื้อและลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เป็นต้นทุนของธุรกิจ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถสร้างผลกำไรต่อธุรกิจได้เช่นกัน ดังนั้น วิชาการจัดซื้อเบื้องต้นจึงเป็นวิชาที่จำเป็นต้องศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำกลยุทธ์ในการจัดซื้อมาใช้ในธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การดำเนินกิจการธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นกิจการซื้อมาขายไปของร้านค้าปลีก ร้านค้าส่ง หรือกิจการการผลิตของอุตสาหกรรมใดก็ตาม การจัดซื้อสินค้าหรือวัตถุดิบย่อมมีความสำคัญอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นกิจการนั้นจะเป็นแบบเจ้าของคนเดียว ห้างหุ้นส่วน บริษัท เมื่อกิจการเจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ จำเป็นต้องมีแผนจัดซื้อทำหน้าที่ป้องกันสินค้าหรือวัตถุดิบให้กับฝ่ายผลิต เพื่อผลิตสินค้าสำเร็จรูปออกมาป้อนแผนกขาย รวมทั้งต้องมีข้อมูลส่งกลับคืนให้ฝ่ายจัดซื้อเกี่ยวกับความต้องการของลูกค้า กลุ่มเป้าหมายของกิจการหรือแนวโน้มความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อใช้ประโยชน์ในการบริหารสินค้าคงคลังและการจัดซื้อได้อย่างใกล้ชิดและมีประสิทธิภาพ

ความหมายของการจัดซื้อ (Purchasing)

การจัดซื้อ คือ กิจกรรมของผู้จัดซื้อ ซึ่งยึดหลัก 6 R's พิจารณาเลือกซื้อสินค้าหรือพัสดุหรือบริการให้ได้คุณภาพที่ถูกต้อง (Right Quality) จำนวนที่ถูกต้อง (Right Quantity) เลือกซื้อจากแหล่งที่ถูกต้อง (Right Source) ในราคาที่ถูกต้อง (Right Price) และตรงต่อความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด (Right Want) โดยสามารถนำออกขายหรือนำมาผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปแล้วมีผลกำไร

การจัดซื้อ คือ กระบวนการของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการจัดหาวัตถุดิบ วัสดุ อุปกรณ์ ของใช้ต่าง ๆ ในกิจการให้มีความพร้อมอยู่เสมอ

การจัดซื้อ คือ การกำหนดปริมาณความต้องการใช้สินค้า บริการ พสดุของกิจการ การสรรหา การคัดเลือกแหล่งขายในราคาที่เหมาะสม เงื่อนไขการชำระเงินที่พอใจ การจัดทำใบสั่งซื้อ การติดตามผลการสั่งซื้อ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัสดุอุปกรณ์ในเวลาที่กำหนดไว้

การจัดซื้อ คือ การกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตามที่กิจการต้องการ โดยมีคุณสมบัติ จำนวน ระยะเวลา ราคา และแหล่งผู้ขายที่ถูกต้อง การจัดส่งไปยังสถานที่ที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องในสภาพที่พร้อมนำไปผลิตจำหน่าย หรือใช้งาน

จากคำจำกัดความข้างต้น สรุปได้ว่า **“การจัดซื้อ”** หมายถึง การดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ วัตถุดิบ อุปกรณ์ เครื่องจักร เครื่องมือ ของใช้ต่าง ๆ ตามที่กิจการต้องการโดยมีคุณสมบัติ จำนวน ราคา เวลา แหล่งขายและการนำส่ง ณ สถานที่ที่ถูกต้อง

ลักษณะหรือประเภทของการจัดซื้อ

1. **การจัดซื้อเพื่อขายต่อ (Purchasing for Resale)** เป็นลักษณะของกิจการซื้อไปขายไป เป็นการจัดซื้อโดยพ่อค้าคนกลางที่ใช้ความพยายามในการแสวงหาสินค้ามาขาย เพื่อให้ได้สินค้าที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของลูกค้า โดยพ่อค้าต้องรู้เทคนิควิธีการคาดคะเนความต้องการของลูกค้า และจัดหาสินค้าที่มีคุณภาพเพียงพอที่สามารถบวกกำไรแล้ว ลูกค้ายังมีความพอใจที่จะซื้อ

2. **การจัดซื้อเพื่อแปรสภาพ (Purchasing for Conversion)** เป็นลักษณะของการจัดซื้อเพื่อนำไปใช้ในการผลิตของกิจการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก กลางหรือใหญ่ ซึ่งต้องการวัตถุดิบและชิ้นส่วนประกอบต่าง ๆ นำไปใช้ผลิตเป็นสินค้าเพื่อการจำหน่ายต่อ โดยอุตสาหกรรมต้องกำหนดประเภท คุณภาพ และจำนวนของวัตถุดิบ ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการผลิตให้เพียงพอกับตารางการผลิตที่กำหนดไว้ การจัดซื้อลักษณะนี้มีความสำคัญมาก เพราะกิจการต้องมีการพยากรณ์การขาย แล้วจึงวางแผนการผลิต